MİLLETLERARASI ANDLAŞMA

Karar Sayısı: 7638

14 Kasım 2022 tarihinde Bali'de imzalanan ekli "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Çevre Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı"nın onaylanmasına, 244 sayılı Kanunun 5 inci maddesi ile 9 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 2 nci ve 3 üncü maddeleri gereğince karar verilmiştir.

15 Eylül 2023

Recep Tayyip ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

İLE

ENDONEZYA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ

ARASINDA

ÇEVRE ALANINDA İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN

MUTABAKAT ZAPTI

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti bundan böyle münferiden "Taraf" ve müştereken "Taraflar" olarak anılacaktır;

İki ülke arasındaki dostluk ilişkilerini ve stratejik ortaklığı güçlendirme ve çevre alanında işbirliğini geliştirme yolundaki isteklerini **İFADE EDEREK**,

Bugünkü ve gelecek nesillerin refahı açısından, çevrenin korunmasında ve iyileştirilmesinde, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımının önemini **KABUL EDEREK**,

Özellikle; yoksulluğun sonlandırılması, sürdürülebilir geçim kaynakları ve çevresel sürdürülebilirlik amaçları gibi uluslararası alanda mutabık kalınmış kalkınma hedeflerinin teşvik edilmesi ve başarılması için gösterilecek ortak çabaların önemini **KABUL EDEREK**,

Böyle bir işbirliğinin, Tarafların ortak çıkarlarına hizmet edeceğini ve ekonomik ve sosyal kalkınmalarına katkıda bulunacağını **DİKKATE ALARAK**,

Kendi ülkelerinin yürürlükteki kanun ve yönetmeliklerine **UYGUN OLARAK**,

Aşağıdaki hususlarda **ANLAŞMAYA VARMIŞTIR**:

MADDE 1
AMAÇ

Bu Mutabakat Zaptı'nın ("MZ") amacı, kirliliği azaltmak ve Taraflar arasında çevresel sürdürülebilirliği sağlamak için işbirliğini teşvik etmek ve güçlendirmektir. Taraflar, eşitlik, fayda ve karşılıklılık esasına göre işbirliği yapar.

MADDE 2
İŞBİRLİĞİ ALANLARI

Taraflar aşağıda belirtilen alanlarda işbirliği yapar:

Çevre Yönetimi

1) Entegre atık ve katı atık yönetimi;
2) Entegre atık su yönetimi;
3) Deniz ve kıyı çevresinin kirlilikten korunması;
4) Hava kalitesi yönetimi;
5) Uzun menzilli sınır ötesi hava kirliliği;
6) Çevresel gürültü yönetimi;
7) İklim değişikliği;
8) Yeşil ekonomi;
9) Kimyasallar yönetimi;
10) Büyük endüstriyel kazalar için potansiyel risklerin belirlenmesi, tehlikeli maddelerin yayılmasının önlenmesi ve etkilerinin azaltılması;

Temiz Üretim ve Sürdürülebilir Tüketim

11) Atık suyun geri kazanımı teknolojileri;
12) Entegre kirlilik önleme ve kontrolü, mevcut en iyi teknikler;

Çevresel Uygunluk Zinciri

13) Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) ve stratejik çevresel değerlendirme;
14) Çevre izin, onay ve lisans işlemleri;
15) Çevre denetimi;

16) Çevre izleme ve ölçüm yöntemleri

(Baca gazı kirleticilerini ve atık su arıtma tesislerinin deşarjlarını izleme);

Biyolojik Çeşitlilik ve Korunan Alanlar

17) Biyolojik çeşitliliğin korunması ve korunan alanların sağladığı ekosistem hizmetlerine ilişkin farkındalığın artırılması;

18) Korunan alan yönetimi bilgi kapasitesinin artırılması;

Çevre Bilgi Sistemleri

19) Elektronik çevre uygulamaları

(e-ÇED, e-izin / e-lisans, e-denetim, e-yeterlik, atık yönetimi uygulaması ve diğer çevre bilgi sistemleri);

20) Çevre durumu raporları;

21) Çevresel coğrafi bilgi sistemlerinin geliştirilmesi;

Kapasite Geliştirme

22) Çevre eğitimi ve kamu bilincinin artırılması ve

23) Çevre kurumlarının kapasitesinin arttırılması.

MADDE 3
İŞBİRLİĞİ YÖNTEMLERİ

İşbu MZ'nin 2. Maddesinde listelenen alanlara atıfta bulunarak, Taraflar aşağıdaki yöntemlerle işbirliği yapar:

1) Ortak eğitim programları, toplantı, konferans ve sempozyumlar düzenleyerek kapasite geliştirme;
2) Tarafların bilimsel ve teknik ziyaret programlarını düzenleme;
3) Araştırma, gelişme ve uygulama faaliyetleri üzerine bilgi, uzmanlık ve belge değişimi;
4) Araştırmacı, danışman, uzman ve hükümet dışı kuruluş üyelerinin ve temsilcilerinin karşılıklı ziyaretleri vasıtasıyla Taraf olmayanların ilgili kurumları arasında katılımı teşvik etme ve
5) Ortak proje geliştirme.

MADDE 4
MALİ DÜZENLEME

1) Taraflar, kendi ulusal kanun ve yönetmelikleri ile taraf oldukları ilgili Uluslararası Anlaşmalar için tahsis edilmiş olan mali kaynaklar çerçevesinde işbirliği yapar.
2) Taraflar, uzlaşmaya varılan alanlarda uzman değişimi yapar ve ulaşım, iaşe ve ibate masrafları gönderen Tarafça karşılanır.

MADDE 5
ÜÇÜNCÜ TARAFIN KATILIMI

Taraflar, diğer hükümet kurumlarını, akademik kurumları, özel sektörü ve hükümet dışı kuruluşları, Taraflarca karşılıklı olarak mutabık kalınan işbu MZ kapsamındaki işbirliği faaliyetlerine katılmaları için davet edebilir.

MADDE 6
KURUMSAL DÜZENLEME VE İLETİŞİM

Taraflar, işbu MZ'nin uygulanması amacıyla aşağıda belirtilen kurumları yetkili makamlar olarak ve iletişim için tayin eder:

1) Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve
2) Endonezya Cumhuriyeti Hükümeti adına: Çevre ve Orman Bakanlığı.

MADDE 7
ORTAK KOMİTE KURULMASI

Yürürlüğe girişinin ardından, işbu MZ çerçevesindeki işbirliği faaliyetlerinin, etkili şekilde uygulanmasının sağlanması için, Taraflarca bir Ortak Komite kurulur ve aşağıdaki şekilde çalışır:

1) Her bir Taraf, işbu MZ'de yazılı işbirliği alanlarının yönetiminden sorumlu olacak bir Ulusal Koordinatörü, işbu MZ'nin yürürlüğe girmesinin ardından 3

(üç) ay içinde tayin eder. Ulusal Koordinatörler en az Daire Başkanı düzeyinde olur.

2) Her bir Taraf diğerine, tayin ettiği Ulusal Koordinatörünün ismini bildirir.
3) Ulusal Koordinatörler, işbu MZ yürürlüğe girmesinden sonraki 6 (altı) ay içinde işbu MZ'nin 2. Maddesinde yazılı işbirliği alanları hakkında Ortak Çalışma Programlarının yapılması için mümkün olduğu ölçüde işbirliğinde bulunur.
4) Ulusal Koordinatörler, işbirliği alanlarının görüşüleceği tarihleri belirler, karşılıklı mutabık kalınacak tarihlerde düzenlenebilecek Ortak Komite Toplantıları'na eş-başkanlık yapar ve Ortak Komite tarafından alınacak tavsiyelerin uygulanmasını izler.
5) Ortak Komite Toplantıları, değişimli olarak veya Taraflarca karşılıklı olarak mutabık kalındığı şekilde, yılda bir defa, Türkiye'de ve Endonezya'da yapılır.

MADDE 8
MUTABAKAT ZAPTININ ETKİSİ

İşbu MZ'de yer alan hiçbir husus, Tarafların taraf olduğu diğer Uluslararası Anlaşmalar kapsamındaki mevcut haklarını ve yükümlülüklerini etkileyecek şekilde yorumlanamaz.

MADDE 9
FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

1) Taraflar, ilgili ulusal kanun ve yönetmeliklerine ve taraf oldukları Uluslararası Antlaşmalara uygun olarak, işbu MZ çerçevesinde oluşturulan veya transfer edilen fikri mülkiyet haklarının etkili bir şekilde korunmasını temin eder. İşbu MZ'nin amaçları bakımından "fikri mülkiyet"; 14 Temmuz 1967 tarihinde Stockholm'de imzalanan "Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nü Kuran Sözleşme"nin 2. maddesinde kayıtlı anlama gelir.
2) Bu MZ'nin uygulanması için bir Tarafça getirilen herhangi bir fikri mülkiyet, o Tarafın mülkiyetinde kalır ve diğer Tarafın bu mülkü ticari olmayan bir amaçla kullanmasına izin verilir.
3) İşbu MZ kapsamındaki işbirliğinden kaynaklanan herhangi bir fikri mülkiyetin mülkiyeti ve kullanımı, Tarafların ortak mülkiyetinde olur.

4) Fikri mülkiyet haklarının Taraflardan biri ve / veya Taraf adına bir kurum tarafından ticari amaçlarla kullanılması durumunda, diğer Taraf, Tarafların ayrı bir düzenlemede karşılıklı olarak karar vereceği telif ücretlerinin adil bir kısmını alma hakkına sahip olur.

MADDE 10
UYUŞMAZLIKLARIN ÇÖZÜMÜ

İşbu MZ'nin yorumlanmasından veya uygulanmasından kaynaklanabilecek herhangi bir uyuşmazlık, Taraflar arasında müzakereler yolu ile dostça çözülür.

MADDE 11
GİZLİLİK

1) Tarafların her biri, yazılı olarak aksi kararlaştırılmadıkça, işbu MZ'nin uygulanması için diğer Taraftan alınan veya diğer Tarafa sağlanan tüm belgeleri, bilgileri ve diğer verileri gizli olarak ele alır.
2) Taraflar, karşılıklı yazılı anlaşma ile ulusal kanun ve yönetmelikleri uyarınca, üçüncü Taraflar ile işbirliklerinin sonuçlarını paylaşmak için anlaşabilir.
3) Taraflar, işbu MZ'nin feshine bakılmaksızın, bu maddenin hükmünün Taraflar arasında bağlayıcı olmaya devam edeceğini kabul ederler.

MADDE 12
VERİ YÖNETİMİ VE YAYINLAMA

1) Taraflar, elde edilen veri ve bilgileri kullanma hakkına sahiptir. Bu tür veri ve bilgiler, Taraflar arasında karşılıklı olarak paylaşılabilir.
2) Taraf, elde ettiği hiçbir veri ve bilgiyi, diğer Tarafın önceden yazılı izni olmaksızın üçüncü taraflara vermez ve / veya aktarmaz.
3) Taraflardan her biri, ortak projeye dayalı olarak yayınlanacak herhangi bir yayının içeriğini açıklayabilir ve belge yayınlanmadan önce diğer Tarafın yazılı onayını alabilir.

MADDE 13
PERSONEL FAALİYETLERİNİN SINIRLANDIRILMASI

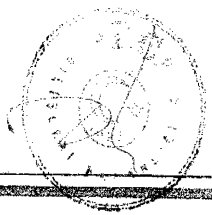
İşbu MZ ile ilgili faaliyetlerde bulunan herhangi bir kişi, Tarafların siyasi bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterecek ve işbu MZ'nin hedefiyle tutarsız faaliyetlerden kaçınacaktır.

MADDE 14
DEĞİŞİKLİK

İşbu MZ, Tarafların karşılıklı yazılı rızaları ile herhangi bir zamanda değiştirilebilir. Değişiklikler, işbu MZ'nin 15. Maddesinin 1. fıkrasında belirtilen usule göre yürürlüğe girer.

MADDE 15
YÜRÜRLÜĞE GİRME, SÜRE VE SONA ERME

1) İşbu MZ; Tarafların; işbu MZ'nin yürürlüğe girmesi için gerekli iç yasal usullerinin tamamlandığını, birbirlerine diplomatik yollarla bildirdikleri son yazılı bildirimin alındığı tarihte yürürlüğe girer.
2) İşbu MZ, 5 (beş) yıllık bir süre için yürürlükte kalır ve 5 (beş) yıllık bir süre için otomatik olarak uzatılır. Akabinde, işbu MZ, Tarafların, diplomatik yollarla yazılı olarak teyit edilecek olan, etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin değerlendirmesini takiben benzer süreler için yürürlükte kalmaya devam edebilir.
3) Her bir Taraf, diğer Tarafa diplomatik yollarla yazılı olarak bildirerek işbu MZ'yi herhangi bir zamanda sona erdirme hakkına sahiptir. Bu durumda, işbu MZ yazılı bildirimin alındığı tarihten 3 (üç) ay sonra sona erer.

4) Taraflar aksi bir anlaşmaya varmadıkça, işbu MZ'nin sona ermesi MZ gereğince üzerinde anlaşmaya varılan ve sona erme öncesinde başlatılan projelerin ve faaliyetlerin geçerliliğini ve uygulanmasını tamamlanmalarına kadar etkilemez.

Yukarıdaki hususlar muvacehesinde, aşağıda imzası bulunanlar, hükümetleri tarafından tam yetkilendirilmiş olarak işbu MZ'yi imzalamıştır.

İşbu MZ; Bali'de, 14 Kasım 2022 tarihinde, Türkçe, Endonezce ve İngilizce dillerinin her birinden 2'şer (ikişer) asıl nüsha halinde ve bütün metinler eşit derecede geçerli olmak üzere imzalanmıştır.

Yorum farklılığı olması halinde İngilizce metin esas alınacaktır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA	ENDONEZYA CUMHURİYETİ HÜKÜMETİ ADINA
Mevlüt ÇAVUŞOĞLU	Siti NURBAYA
Dışişleri Bakanı	Çevre ve Orman Bakanı

MEMORANDUM SALING PENGERTIAN
ANTARA
PEMERINTAH REPUBLIK TURKI
DAN
PEMERINTAH REPUBLIK INDONESIA
TENTANG KERJA SAMA
DI BIDANG LINGKUNGAN HIDUP

Pemerintah Republik Turki dan Pemerintah Republik Indonesia selanjutnya secara sendiri-sendiri disebut sebagai "Pihak" dan secara bersama-sama disebut "Para Pihak";

MENYATAKAN keinginan untuk mempererat hubungan persahabatan dan kemitraan strategis serta mengembangkan kerja sama di bidang lingkungan hidup antara kedua negara;

MENGAKUI pentingnya pendekatan pembangunan berkelanjutan untuk perlindungan dan perbaikan lingkungan hidup bagi kesejahteraan generasi sekarang dan yang akan datang;

MENGAKUI pentingnya upaya kerja sama untuk mempromosikan dan mencapai tujuan pembangunan yang disepakati secara internasional, terutama tujuan seperti pengentasan kemiskinan, penghidupan yang berkelanjutan dan kelestarian lingkungan hidup;

MEMPERHATIKAN bahwa kerja sama tersebut akan melayani kepentingan bersama Para Pihak dan berkontribusi pada pembangunan ekonomi dan sosial mereka;

SESUAI dengan hukum dan peraturan yang berlaku di negara masing-masing;

TELAH MENYETUJUI sebagai berikut:

PASAL 1
TUJUAN

Tujuan dari Memorandum Saling Pengertian ("MSP") ini adalah untuk mempromosikan dan memperkuat kerja sama untuk mengurangi polusi dan memastikan kelestarian lingkungan hidup antara Para Pihak. Para Pihak harus bekerja sama atas dasar kesetaraan, manfaat dan timbal balik.

PASAL 2
BIDANG KERJA SAMA

Para Pihak akan bekerja sama dalam bidang-bidang berikut:

<u>Manajemen lingkungan hidup</u>

1) Pengelolaan limbah dan sampah terpadu;
2) Pengelolaan air limbah terpadu;
3) Perlindungan lingkungan laut dan pesisir dari pencemaran;
4) Pengelolaan kualitas udara;
5) Pencemaran udara lintas batas jangka panjang;
6) Pengelolaan kebisingan lingkungan;
7) Perubahan iklim;
8) Ekonomi hijau;
9) Pengelolaan bahan kimia;
10) Identifikasi potensi risiko kecelakaan industri besar, pencegahan tumpahan bahan berbahaya dan mitigasi dampaknya;

<u>Produksi Bersih dan Konsumsi Berkelanjutan</u>

11) Teknologi daur ulang untuk air limbah;
12) Pencegahan dan pengendalian pencemaran terpadu, teknik terbaik yang tersedia;

<u>Rantai Kepatuhan Lingkungan</u>

13) Analisis Mengenai Dampak Lingkungan (AMDAL) dan Analisis Lingkungan Strategis;
14) Izin lingkungan, persetujuan dan prosedur perizinan;

15) Audit lingkungan;

16) Pemantauan lingkungan dan metode pengukuran
(Pemantauan polutan gas buang dan pembuangan fasilitas pengolahan air limbah);

Keanekaragaman Hayati dan Kawasan Lindung

17) Meningkatkan kesadaran konservasi keanekaragaman hayati dan jasa ekosistem yang disediakan oleh kawasan lindung;

18) Meningkatkan kapasitas informasi pengelolaan kawasan lindung;

Sistem Informasi Lingkungan Hidup

19) Aplikasi lingkungan hidup elektronik
(*e-AMDAL, e-permit/e-license, e-audit, e-qualification*, aplikasi pengelolaan sampah dan sistem informasi lingkungan hidup lainnya);

20) Laporan status lingkungan hidup;

21) Mengembangkan sistem informasi geografis lingkungan hidup;

Peningkatan Kapasitas

22) Pendidikan lingkungan hidup dan peningkatan kesadaran masyarakat; dan

23) Meningkatkan kapasitas kelembagaan lingkungan hidup.

PASAL 3
BENTUK KERJA SAMA

Mengacu pada bidang-bidang yang tercantum dalam Pasal 2 MSP ini, Para Pihak akan bekerja sama dalam bentuk-bentuk berikut:

1) Peningkatan kapasitas melalui penyelenggaraan program pelatihan bersama, pertemuan, konferensi dan simposium;
2) Penyelenggaraan program kunjungan ilmiah dan teknis Para Pihak;
3) Pertukaran informasi, pengetahuan dan dokumen tentang kegiatan penelitian, kegiatan pengembangan dan pelaksanaan;
4) Mendorong pelibatan antar lembaga terkait non-Pihak melalui kunjungan timbal balik peneliti, konsultan, tenaga ahli dan anggota serta perwakilan organisasi non-pemerintah; dan

5) Pengembangan proyek bersama.

PASAL 4
PENGATURAN KEUANGAN

1) Para Pihak wajib bekerja sama dalam kerangka hukum dan peraturan nasional masing-masing Pihak dan sumber daya keuangan yang dialokasikan untuk Perjanjian Internasional yang relevan di mana mereka menjadi pihak.
2) Para Pihak akan bertukar tenaga ahli di bidang yang disepakati dan biaya perjalanan, makanan dan akomodasi akan ditanggung oleh Pihak pengirim.

PASAL 5
KETERLIBATAN PIHAK KETIGA

Para Pihak dapat mengundang lembaga pemerintah lainnya, lembaga akademis, sektor swasta dan organisasi non-pemerintah untuk berpartisipasi dalam kegiatan kerja sama dalam konteks MSP ini, sebagaimana disepakati bersama oleh Para Pihak.

PASAL 6
PENGATURAN KELEMBAGAAN DAN KOMUNIKASI

Para Pihak akan menugaskan lembaga – lembaga yang disebutkan di bawah ini sebagai otoritas yang berwenang, dan untuk komunikasi, untuk tujuan pelaksanaan MSP ini:

1) Atas nama Pemerintah Republik Turki: Kementerian Lingkungan Hidup, Urbanisasi dan Perubahan Iklim; dan
2) Atas nama Pemerintah Republik Indonesia: Kementerian Lingkungan Hidup dan Kehutanan.

PASAL 7
PEMBENTUKAN KOMITE BERSAMA

Setelah mulai berlaku, Komite Bersama harus dibentuk oleh Para Pihak untuk memastikan pelaksanaan kegiatan kerja sama yang efektif dalam kerangka MSP ini dan akan dioperasikan sebagai berikut:

1) Setiap Pihak wajib menunjuk seorang Koordinator Nasional untuk bertanggung jawab atas pengelolaan bidang kerja sama yang tercantum di sini, dalam waktu 3 (tiga) bulan setelah berlakunya MSP ini. Koordinator Nasional harus sekurang-kurangnya setingkat Kepala Departemen.
2) Setiap Pihak harus memberitahukan nama Koordinator Nasional yang mereka tunjuk.
3) Sedapat mungkin, Koordinator Nasional harus bekerja sama untuk menyusun Program Kerja Bersama di bidang kerja sama yang tercantum dalam Pasal 2 MSP ini dalam waktu 6 (enam) bulan setelah MSP ini berlaku.
4) Koordinator – koordinator Nasional harus menetapkan tanggal untuk membahas bidang kerja sama, memimpin bersama Rapat Komite Bersama yang dapat diselenggarakan pada tanggal yang disepakati bersama dan memantau pelaksanaan rekomendasi yang dibuat oleh Komite Bersama.
5) Rapat Komite Bersama harus berlangsung setahun sekali di Turki dan Indonesia secara bergantian, atau sebagaimana disepakati bersama oleh Para Pihak.

PASAL 8
PENGARUH MSP

Setiap ketentuan dari MSP ini tidak boleh ditafsirkan dengan cara untuk memengaruhi hak dan kewajiban Para Pihak saat ini dalam lingkup Perjanjian Internasional lainnya di mana mereka menjadi pihak.

PASAL 9
HAK KEKAYAAN INTELEKTUAL

1) Para Pihak, sesuai dengan hukum dan peraturan nasional masing-masing dan Perjanjian Internasional di mana mereka menjadi pihak, harus memastikan perlindungan yang efektif atas hak kekayaan intelektual yang dibuat atau dialihkan berdasarkan MSP ini. Untuk tujuan MSP ini, "kekayaan intelektual" dipahami memiliki arti yang diberikan dalam Pasal 2 dari "Konvensi Pembentukan Organisasi Kekayaan Intelektual Dunia", yang ditandatangani di Stockholm pada tanggal 14 Juli 1967.

2) Setiap kekayaan intelektual yang dibawa oleh satu Pihak untuk pelaksanaan MSP ini akan tetap menjadi milik Pihak tersebut, dan atas izinnya, Pihak lainnya akan diizinkan untuk menggunakan properti tersebut untuk tujuan non-komersial.
3) Kepemilikan dan pemanfaatan setiap kekayaan intelektual yang dihasilkan dari kerja sama berdasarkan MSP ini akan dimiliki bersama oleh Para Pihak.
4) Dalam hal hak kekayaan intelektual digunakan oleh salah satu Pihak dan/atau suatu lembaga atas nama Pihak untuk tujuan komersial, Pihak lainnya berhak memperoleh bagian royalti yang adil yang akan diputuskan bersama oleh Para Pihak dalam pengaturan terpisah.

PASAL 10

PENYELESAIAN SENGKETA

Setiap perselisihan yang mungkin timbul dari interpretasi atau pelaksanaan MSP ini harus diselesaikan secara damai melalui negosiasi antara Para Pihak.

PASAL 11

KERAHASIAAN

1) Setiap Pihak harus memperlakukan semua dokumen, informasi dan data lain yang diterima dari atau diberikan kepada Pihak lainnya untuk pelaksanaan MSP ini sebagai rahasia, kecuali disepakati lain secara tertulis oleh Para Pihak.
2) Para Pihak dapat setuju untuk membagi hasil kerja sama ini dengan Pihak ketiga sesuai dengan hukum dan peraturan nasional mereka, berdasarkan kesepakatan tertulis bersama.
3) Para Pihak setuju bahwa ketentuan pasal ini akan terus mengikat antara Para Pihak meskipun MSP ini telah diakhiri.

PASAL 12

MANAJEMEN DATA DAN PUBLIKASI

1) Para Pihak berhak menggunakan data dan informasi yang diperoleh. Data dan informasi tersebut dapat saling dipertukarkan antara Para Pihak.

2) Pihak tersebut tidak boleh memberikan dan/atau mentransfer data dan informasi apa pun yang diperoleh kepada pihak ketiga mana pun tanpa persetujuan tertulis sebelumnya dari Pihak lainnya.
3) Setiap Pihak dapat mengungkapkan isi dari setiap publikasi yang akan diterbitkan berdasarkan proyek bersama dan mendapatkan persetujuan tertulis dari Pihak lainnya sebelum dokumen tersebut diterbitkan.

PASAL 13

PEMBATASAN AKTIVITAS PERSONIL

Setiap orang yang terlibat dalam kegiatan yang terkait dengan MSP ini akan menghormati kemerdekaan politik, kedaulatan, dan integritas wilayah Para Pihak, dan akan menghindari kegiatan yang tidak sesuai dengan tujuan MSP ini.

PASAL 14

AMENDEMEN

MSP ini dapat diubah melalui persetujuan tertulis bersama Para Pihak setiap saat. Amendemen akan mulai berlaku sesuai dengan prosedur yang dinyatakan dalam ayat 1 Pasal 15 MSP ini.

PASAL 15

PEMBERLAKUAN, DURASI, DAN PENGAKHIRAN

1) MSP ini mulai berlaku pada tanggal penerimaan pemberitahuan tertulis terakhir dimana Para Pihak saling memberitahukan melalui saluran diplomatik tentang penyelesaian prosedur hukum internal mereka yang diperlukan untuk pemberlakuan MOU.
2) MSP ini akan tetap berlaku untuk jangka waktu 5 (lima) tahun dan secara otomatis diperpanjang untuk jangka waktu 5 (lima) tahun berikutnya. Selanjutnya, MSP dapat terus berlaku untuk jangka yang sama, setelah evaluasi dari Para Pihak atas pelaksanaan efektifnya, yang akan dikonfirmasikan dalam pemberitahuan tertulis melalui saluran diplomatik.

3) Setiap Pihak berhak untuk mengakhiri MSP ini setiap saat dengan memberitahukan Pihak lainnya secara tertulis melalui saluran diplomatik. Dalam hal ini, MSP ini akan diakhiri dalam waktu 3 (tiga) bulan setelah tanggal diterimanya pemberitahuan.
4) Pengakhiran MSP ini tidak akan memengaruhi keabsahan dan pelaksanaan proyek dan kegiatan yang disepakati berdasarkan MSP dan dimulai sebelum pengakhirannya sampai selesai, kecuali Para Pihak menyetujui lain.

"**SEBAGAI BUKTI**, yang bertanda tangan di bawah ini, yang diberi kuasa oleh masing-masing pemerintah, telah menandatangani MSP ini.

DITANDATANGANI di Bali, Indonesia pada 14 November 2022 dalam 2 (dua) rangkap asli, masing-masing dalam bahasa Turki, Indonesia dan Inggris, semua naskah memiliki kekuatan hukum yang sama. Dalam hal terjadi perbedaan penafsiran, teks bahasa Inggris yang akan berlaku.

UNTUK PEMERINTAH REPUBLIK TURKI	UNTUK PEMERINTAH REPUBLIK INDONESIA
Mevlüt ÇAVUŞOĞLU Menteri Luar Negeri	Siti NURBAYA Menteri Lingkungan Hidup dan Kehutanan

MEMORANDUM OF UNDERSTANDING

BETWEEN

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE

AND

THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF INDONESIA

ON COOPERATION

IN THE FIELD OF ENVIRONMENT

The Government of the Republic of Türkiye and the Government of the Republic of Indonesia hereinafter referred to individually as a "Party" and collectively as the "Parties";

EXPRESSING their desire to strengthen the friendly relations and strategic partnership and to develop cooperation in the field of environment between the two countries;

ACKNOWLEDGING the significance of sustainable development approach for the protection and improvement of environment for the well-being of present and future generations;

ACKNOWLEDGING the importance of cooperative efforts to promote and achieve the internationally agreed development goals, particularly goals such as poverty eradication, sustainable livelihoods and environmental sustainability;

NOTING that such cooperation would serve common interests of the Parties and contribute to their economic and social development;

PURSUANT to the prevailing laws and regulations of their respective countries;

HAVE AGREED as follows:

ARTICLE 1
OBJECTIVE

The objective of this Memorandum of Understanding ("MOU") is to promote and strengthen cooperation to reduce pollution and ensure environmental sustainability between the Parties. The Parties shall cooperate on the basis of equity, benefit and reciprocity.

ARTICLE 2
AREAS OF COOPERATION

The Parties shall cooperate in the following areas:

Environmental Management

1) Integrated waste and solid waste management;
2) Integrated waste water management;
3) Protection of marine and coastal environment from pollution;
4) Air quality management;
5) Long-range transboundary air pollution;
6) Environmental noise management;
7) Climate change;
8) Green economy;
9) Chemicals management;
10) Identification of potential risks for major industrial accidents, prevention of spillage of hazardous materials and mitigation of their effects;

Clean Production and Sustainable Consumption

11) Recycling technologies for waste water;
12) Integrated pollution prevention and control, best available techniques;

Environmental Compliance Chain

13) Environmental impact assessment (EIA) and strategic environmental assessment;
14) Environmental permit, approval and licensing procedures;

15) Environmental auditing;

16) Environmental monitoring and measuring methods

(Monitoring flue gas pollutants and discharges of waste water treatment facilities);

Biodiversity and Protected Areas

17) Increasing awareness of the conservation of biodiversity and the ecosystem services provided by protected areas;

18) Increasing the protected area management information capacity;

Environmental Information Systems

19) Electronic environmental applications

(e-EIA, e-permit / e-license, e-audit, e-qualification, waste management application, and other environmental information systems);

20) Environmental status reports;

21) Developing environmental geographic information systems;

Capacity Building

22) Environmental education and raising public awareness; and

23) Increasing the capacity of environmental institutions.

ARTICLE 3
FORMS OF COOPERATION

Referring to the areas listed in Article 2 of this MOU, the Parties shall cooperate in the following forms:

1) Capacity building through the organization of joint training programmes, meetings, conferences and symposia;
2) Organization of scientific and technical visiting programmes of the Parties;
3) Exchange of information, know-how and documents on research, development and implementation activities;
4) Encourage the engagement between non-Parties' pertinent institutions through reciprocal visits of researchers, consultants, experts and members and representatives of non-governmental organizations; and

5) Joint project development.

ARTICLE 4
FINANCIAL ARRANGEMENT

1) The Parties shall cooperate within the framework of the national laws and regulations of each Party and financial resources allocated for relevant International Agreements to which they are parties.
2) The Parties shall exchange experts in the agreed fields and the travel, food and accommodation expenses shall be covered by the sending Party.

ARTICLE 5
THIRD PARTY'S INVOLVEMENT

The Parties may invite other governmental institutions, academic institutions, private sector and non-governmental organizations to participate in the cooperation activities within the context of this MOU, as mutually agreed by the Parties.

ARTICLE 6
INSTITUTIONAL ARRANGEMENT AND COMMUNICATION

The Parties shall assign the below-mentioned institutions as the competent authorities, and for communications, for the purpose of the implementation of this MOU:

1) On behalf of the Government of the Republic of Türkiye: Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change; and
2) On behalf of the Government of the Republic of Indonesia: Ministry of Environment and Forestry.

ARTICLE 7
ESTABLISHMENT OF JOINT COMMITTEE

Following its entry into force, a Joint Committee shall be established by the Parties in order to ensure an effective implementation of cooperation activities within the framework of this MOU and it shall be operated as follows:

1) Each Party shall designate a National Coordinator to be responsible for the management of cooperation areas enlisted herein, within 3 (three) months

following the entry into force of this MOU. The National Coordinators shall be at least at the level of Head of Department.

2) Each Party shall notify the other of the name of the National Coordinator they designated.
3) To the extent possible, the National Coordinators shall cooperate to draw up Joint Working Programmes in the cooperation areas enlisted in Article 2 of this MOU within 6 (six) months after this MOU enters into force.
4) The National Coordinators shall determine the dates to discuss cooperation areas, co-chair the Joint Committee Meetings that may be organized on the mutually agreed dates and monitor the implementation of the recommendations made by the Joint Committee.
5) The Joint Committee Meetings shall take place once a year in Türkiye and Indonesia alternately, or as mutually agreed by the Parties.

ARTICLE 8
EFFECT OF THE MOU

Any provision of this MOU shall not be construed in a way to affect current rights and obligations of the Parties within the scope of other International Agreements to which they are parties.

ARTICLE 9
INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS

1) The Parties, in accordance with the respective national laws and regulations and International Treaties to which they are parties, shall ensure effective protection of the intellectual property rights created or transferred under this MOU. For the purpose of this MOU, the "intellectual property" is understood to have meaning given in Article 2 of the "Convention Establishing the World Intellectual Property Organization", signed in Stockholm on 14th of July, 1967.
2) Any intellectual property brought by one Party for the implementation of this MOU will remain the property of that Party, and upon its permission, the other Party will be allowed to use such property for a non-commercial purpose.
3) The ownership and utilization of any intellectual property resulting from cooperation under this MOU will be jointly owned by the Parties.

4) In the event the intellectual property rights are used by either Party and/or an institution on behalf of the Party for commercial purposes, the other Party will be entitled to obtain an equitable portion of royalties on which the Parties will mutually decide in separate arrangement.

ARTICLE 10
SETTLEMENT OF DISPUTE

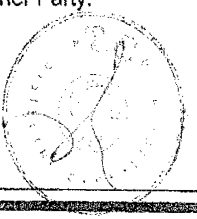
Any dispute that may arise from interpretation or implementation of this MOU shall be resolved amicably through negotiations between the Parties.

ARTICLE 11
CONFIDENTIALITY

1) Each Party shall treat all documents, information and other data received from or supplied to the other Party for the implementation of this MOU as confidential, unless agreed otherwise in writing by the Parties.
2) The Parties may agree to share the results of this cooperation with third Parties in conformity with their national laws and regulations, upon mutual written agreement.
3) The Parties agree that the provision of this article shall continue to be binding between the Parties notwithstanding the termination of this MOU.

ARTICLE 12
DATA MANAGEMENT AND PUBLICATION

1) The Parties are entitled to use data and information obtained. Such data and information may be mutually exchanged between the Parties.
2) The Party shall not give and/or transfer any data and information obtained to any third parties without the prior written consent from the other Party.

3) Each Party may disclose the contents of any publications due to be issued based on the joint project and gain the written consent of the other Party before the document is published.

ARTICLE 13
LIMITATION OF PERSONNEL ACTIVITIES

Any persons engaged in activities related to this MOU will respect political independence, sovereignty, and territorial integrity of the Parties, and will avoid any activities inconsistent with the objective of this MOU.

ARTICLE 14
AMENDMENT

This MOU may be amended through the mutual written consent of the Parties at any time. The amendments shall enter into force according to the procedure stated in paragraph 1 of Article 15 of this MOU.

ARTICLE 15
ENTRY INTO FORCE, DURATION, AND TERMINATION

1) This MOU shall enter into force on the date of the receipt of the last written notification by which the Parties notify each other through diplomatic channels of the completion of their internal legal procedures necessary for the entry into force of the MOU.
2) This MOU shall remain in force for a period of 5 (five) years and shall be automatically extended for another period of 5 (five) years. Subsequently, the MOU may continue in force for similar periods, following the evaluation from the Parties on its effective implementation, which shall be confirmed in written notice through the diplomatic channel.
3) Each Party shall be entitled to terminate this MOU at any time by notifying the other Party in writing through diplomatic channels. In this case, this MOU shall be terminated within 3 (three) months after the date of the receipt of the notification.

4) The termination of this MOU shall not affect the validity and implementation of the projects and activities agreed upon pursuant to the MOU and initiated prior to its termination until their completion, unless the Parties agree otherwise.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorized by their respective governments, have signed this MOU.

Signed in Bali, on the 14th of November 2022, in 2 (two) original copies, each in the Turkish, Indonesian and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence of interpretation, the English text shall prevail.

FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF TÜRKİYE	FOR THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF INDONESIA
Mevlüt ÇAVUŞOĞLU Minister of Foreign Affairs	Siti NURBAYA Minister of Environment and Forestry